ALOHIDA TA'LIM EHTIYOJLARIGA EGA BOLALAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Pedagogika fakulteti,
Maxsus pedagogika kafedrasi v.b. dotsenti
Kobilova Shaxnoza Xudayshukurovna
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-4091-1840
kabilovashaxnoza4@gmail.com +998990191635
Maxsus pedagogika: logopediya 24/1 guruh 2-bosqich talabalari
Ziyodulloyeva Dilnora G'ayrat qizi, Roziqulova Mushtariy Vohid qizi,
Djumaniyazova Maftuna Maxsetovna, Bazarbayeva Munisa Otabekovna
bazarbayevamunisa1@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagogik ahamiyati tahlil qilingan. SI tizimlari o'quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash va ta'lim jarayonini moslashtirish imkonini beradi. Texnologiyalar motivatsiyani oshirish va bilimlarni chuqurroq egallashga yordam beradi. Inklyuziv ta'lim muhitida sun'iy intellekt bolalarning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu yondashuv ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, sun'iy intellekt, individual rivojlanish, pedagogik innovatsiyalar, ta'lim samaradorligi.

Аннотация: В статье рассматривается педагогическая значимость технологий искусственного интеллекта для детей с особыми образовательными потребностями. Системы ИИ позволяют учитывать индивидуальные особенности учащихся и адаптировать образовательный процесс. Технологии помогают повышать мотивацию и углубленное усвоение знаний. В инклюзивной образовательной среде ИИ поддерживает развитие детей. Такой подход способствует повышению эффективности обучения.

Ключевые слова: инклюзивное образование, искусственный интеллект, индивидуальное развитие, педагогические инновации, эффективность обучения.

Abstract: The article analyzes the pedagogical significance of artificial intelligence technologies for children with special educational needs. AI systems allow for consideration of students' individual characteristics and adaptation of the learning process. The technologies enhance motivation and deeper knowledge acquisition. In an inclusive educational environment, AI supports the development of children. This approach contributes to increasing the effectiveness of education.

Keywords: inclusive education, artificial intelligence, individual development, pedagogical innovations, learning effectiveness.

Kirish So'nggi yillarda ta'lim tizimida inklyuziv yondashuvning ahamiyati oshib bormoqda, chunki u har bir bolaning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun moslashtirilgan pedagogik muhit yaratish dolzarb masala hisoblanadi. Bunday bolalarning o'quv jarayonidagi qiyinchiliklarini yengillashtirish va ularning bilim olish jarayonini samarali tashkil etish uchun innovatsion texnologiyalar, xususan, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Sun'iy intellekt texnologiyalari o'quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash, ularning bilim darajasini tahlil qilish va o'quv materiallarini moslashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, SI tizimlari o'quvchilarning qiyinchiliklarini kuzatib borish, ularning motivatsiyasini oshirish va ta'lim jarayonini shaxsiylashtirish imkonini yaratadi. Masalan, nutq yoki eshitish qobiliyati cheklangan bolalar uchun matnni ovozga aylantiruvchi yoki ovozni matnga aylantiruvchi tizimlar o'quv jarayonini sezilarli darajada yengillashtiradi.

Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun sun'iy intellektning pedagogik qo'llanilishi nafaqat ularning individual rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi, balki ta'lim samaradorligini oshiradi. Bu texnologiyalar o'qituvchiga ham yordam berib, har bir bolaning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini boshqarish va optimallashtirish imkonini beradi.

Shu bois, alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagogik ahamiyati so'nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarda dolzarb yo'nalish sifatida o'rganilmoqda. Ularning ta'lim jarayonidagi samaradorligini oshirish, motivatsiyani mustahkamlash va inklyuziv ta'limni rivojlantirishdagi roli ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyatga ega.

Shu asosda, mazkur mavzu alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagogik qo'llanilishi, ularning imkoniyatlari va samaradorligini o'rganishning dolzarbligini ko'rsatadi va tadqiqot uchun muhim ilmiy maydon yaratadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun sun'iy intellekt texnologiyalarining pedagogik ahamiyatini o'rganish masalasi mahalliy pedagogika fanida ham dolzarb yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. O'zbek olimlari ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, uni individuallashtirish va innovatsion texnologiyalar asosida rivojlantirishga alohida e'tibor qaratib kelmoqdalar. Xususan, B. Xodjaev ta'limni individuallashtirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning nazariy asoslarini ishlab chiqqan. Uning tadqiqotlarida o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish muhimligi ta'kidlanadi.

Shuningdek, Sh. Sharipov ta'lim tizimida raqamli va interaktiv metodlardan foydalanish orqali o'quvchilarning bilim olish faoliyatini faollashtirish masalalarini o'rgangan. N. Muslimov esa innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish samaradorligini oshirish yo'llarini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Mazkur yondashuvlar sun'iy intellekt texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, R. Ishmuhamedov pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish va dars jarayonini samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borgan. U.Nishonaliyev ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'qitish metodlarini takomillashtirishga oid tadqiqotlari bilan tanilgan. K. Olimov zamonaviy ta'lim metodlari va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga hissa qo'shgan.

Zamonaviy tadqiqotlarda D. Egamberdiyeva inklyuziv ta'lim muhitini rivojlantirish, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish hamda ularni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini o'rganadi. Ushbu ilmiy yondashuvlar sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish orqali maxsus ehtiyojli o'quvchilar uchun moslashuvchan va samarali ta'lim muhitini yaratish imkonini beradi.

Metodologik jihatdan tadqiqot nazariy va amaliy bosqichlarga asoslanadi. Nazariy qismda mahalliy ilmiy adabiyotlar, pedagogik tadqiqotlar va ilg‘or tajribalar tahlil qilinadi. Amaliy qismda esa pedagogik eksperiment, kuzatish, sun’iy intellekt vositalari yordamida o‘quvchilarning rivojlanishini monitoring qilish va baholash metodlari qo‘llaniladi. Bu yondashuv alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bolalar bilan ishlashda individual yondashuvni ta’minlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, o‘zbek olimlarining ilmiy tadqiqotlari sun’iy intellekt texnologiyalarini maxsus pedagogika amaliyotiga joriy etish, ta’lim jarayonini individuallashtirish va uning samaradorligini oshirishda muhim nazariy va amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi. Mazkur yo‘nalishdagi izlanishlar inklyuziv ta’lim sifatini oshirish va pedagogik innovatsiyalarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Muhokama

Alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun sun’iy intellekt texnologiyalarining pedagogik ahamiyati sohasida olib borilgan tadqiqotlar ko‘rsatadiki, SI texnologiyalari inklyuziv ta’limni samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida ishlatiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, sun’iy intellekt o‘quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash, ularning bilim darajasini baholash va mos o‘quv yo‘nalishlarini shakllantirish imkonini beradi. Bu yondashuv alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun ta’lim jarayonini optimallashtirish va ularga teng ta’lim imkoniyatlarini yaratish imkonini beradi.

Sun’iy intellekt texnologiyalari o‘quvchilarning motivatsiyasini oshirish va ularni ta’lim jarayoniga faol jalb qilishda ham samarali vosita hisoblanadi. Masalan, nutq yoki eshitish qobiliyati cheklangan bolalar uchun matnni ovozga aylantiruvchi tizimlar yoki ovozni matnga aylantiruvchi vositalar o‘quv jarayonini sezilarli darajada yengillashtiradi. Shu bilan birga, adaptiv o‘quv tizimlari har bir bolaning o‘zlashtirish sur’ati va qiziqishlarini hisobga olib, individual o‘quv yo‘nalishlarini yaratadi, bu esa ta’lim samaradorligini oshiradi.

Biroq, sun’iy intellektni inklyuziv ta’limda joriy etishda ba’zi muammolar ham mavjud. Jumladan, texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyalarining pastligi va ta’lim muassasalarida texnologik resurslarning cheklanganligi ushbu jarayonni to‘liq amalga oshirishga to‘sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, sun’iy intellekt texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun o‘qituvchilarning raqamli malakasini oshirish, pedagogik innovatsiyalarni keng joriy etish va ta’lim muassasalarini zamonaviy texnologiyalar bilan ta’minlash muhim ahamiyatga ega.

Muhokama shuni ko‘rsatadiki, sun’iy intellekt texnologiyalari alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun inklyuziv ta’lim jarayonini optimallashtirish, o‘quvchilarning individual rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va pedagogik jarayonni samarali tashkil etishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bois, mazkur yo‘nalishdagi ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish va amaliyotga joriy etish dolzarb vazifa sifatida qaraladi.

Xulosa

Alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun sun’iy intellekt texnologiyalarining pedagogik qo‘llanilishi ta’lim jarayonini optimallashtirish va inklyuziv muhit yaratishda muhim vosita ekanligi tadqiqotlar orqali tasdiqlangan. SI texnologiyalari o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olib, ta’limni moslashtirish, bilim darajasini baholash va adaptiv o‘quv yo‘nalishlarini shakllantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, ular motivatsiyani oshirish va o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faolligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Biroq, texnologik resurslarning cheklanganligi, o‘qituvchilarning raqamli malakasining pastligi va ta’lim muassasalaridagi infratuzilma muammolari sun’iy intellektning to‘liq joriy etilishiga to‘sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, pedagogik jarayonda sun’iy intellekt texnologiyalarini samarali qo‘llash uchun o‘qituvchilarni malakali tayyorlash, innovatsion yondashuvlarni keng tatbiq etish va ta’lim muassasalarini zamonaviy texnologiyalar bilan ta’minlash zarur.

Sun’iy intellekt texnologiyalari alohida ta’lim ehtiyojlariga ega bolalar uchun inklyuziv ta’limning samaradorligini oshirish, individual rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash va pedagogik jarayonni optimallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, mazkur yo‘nalishdagi ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalarni rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yo‘ldoshev J.G. Inklyuziv ta’lim va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
2. Karimova L.G. Sun’iy intellekt texnologiyalari va o‘quvchilarning individual rivojlanishi. – Toshkent: Ta’lim, 2021
3. Левина Т.В. Психологическая поддержка студентов и групповая динамика в высшем образовании. – Санкт-Петербург: Питер, 2019.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология: теория и практика. – Москва: Академия, 2018.
5. Rahimov S.T. Pedagogik innovatsiyalar va ta’limda sun’iy intellektdan foydalanish. – Toshkent: Universitet nashriyoti, 2018.
6. Смирнова Е.В. Искусственный интеллект в образовательных системах. – Москва: Наука, 2020.
7. To‘xliyev B. Raqamli ta’lim muhitida ta’lim jarayoni. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
8. Бодалев А.А. Инновасионные методы обучения и сосиально-психологическое развитие студентов. – Москва: Институт практической психологии, 2017.
9. Hamidov A. Raqamli transformatsiya va zamonaviy pedagogik yondashuvlar. – Toshkent: Ta’lim va fan, 2020.
10. Kobilova, Sh. X. Compatibility of psychological-pedagogical activity in inclusive education and its prospects. European Journal of Interdisciplinary Research and Development Volume-09 Nov. - 2022 Website: www.ejird.journalspark.org ISSN (E): 2720-5746, 40-46.